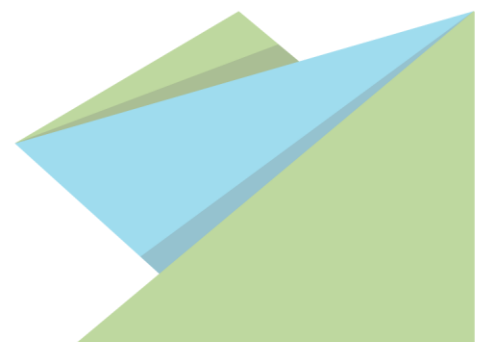

NORSKE PARKER

Lokalparker og regionalparker i Norge

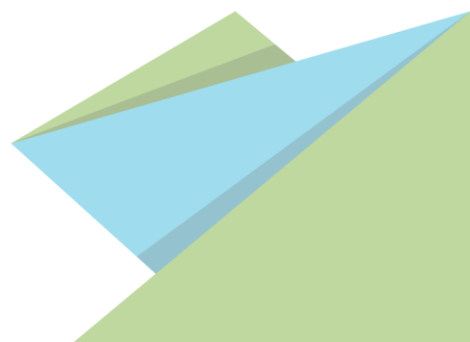
verdigrunnlag – mål - kriteriesystem – godkjenning

Norske Parker. Organisasjonen for lokale og regionale parker.
Pr. 29.02.2012

Innhold

1	Introduksjon.....	3
1.1	Utvikling av kriterier og kriteriesystem for lokale og regionale parker	3
1.2	Verdigrunnlag for norske parker og parkprosjekt	4
1.3	Formål og mål for lokale og regionale parker i Norge	5
1.3.1	Formål.....	5
1.3.2	Mål.....	5
1.4	Avgrensing av lokal og regional park.....	5
1.4.1	Definisjon av park	5
1.4.2	Lokalpark	6
1.4.3	Regionalpark	6
2	Kriteriesystem for lokale og regionale parker	6
2.1	Administrering og forvaltning av kriteriesystemet.....	6
2.2	Finansiering	7
2.3	Felles merkevare	7
2.4	Søknadsprosess for finansiering og felles merkevare	8
2.5	Veiledning og bistand	8
2.6	Evaluerings.....	8
3	Kriterier for lokal og regionale parker.....	8
3.1	Landskap, natur- og kulturverdier	8
3.2	Organisering	9
3.3	Lokal forankring og identitet	11
3.4	Verdiskaping og bærekraft	12
3.5	Verdsetting, formidling og vertskap.....	13
4	Godkjenningssprosess for lokale og regionale parker i Norske Parker	14

Introduksjon

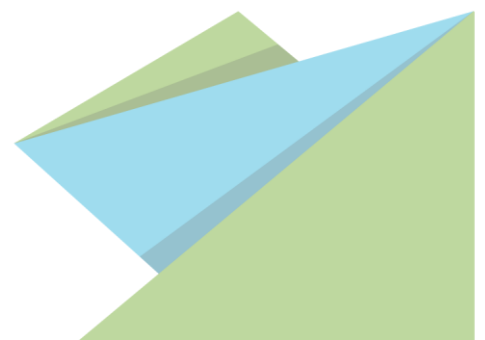
Utvikling av kriterier og kriteriesystem for lokale og regionale parker

I midten av 2011 er det etablert tre regionalparker i Norge; Valdres natur- og kulturpark og Nærøyfjorden Verdsarvpark og Telemarkskanalen Regionalpark. Det er etablert 9 (lokale) landskapsparker i Hordaland, med felles prosjektledelse hos Fylkesmannen i Hordaland. Fleire områder i Norge arbeider med parkprosjekt og interessen er økende for park som arbeidsmåte for lokal og regional utvikling. Parkene og parkprosjektene har også etablert et nasjonalt nettverk for lokale og regionale parker med et sekretariat. Dette er støttet av tre departementer (KRD, MD, LMD). Dette nettverket har i mai 2011 gått over til å bli en organisasjon med navnet Norske Parker.

Flere områder, både på det lokale og regionale nivå, ønsker å etablere park. Det er en av grunnene til at parkene i det nasjonale nettverket i samarbeid med nasjonale myndigheter arbeider med å utvikle nasjonale kriterier for lokale og regionale parker. Utviklingen av kriterier for norske parker er noe parkprosjektene ønsker for å sikre kvaliteten i sine egne satsinger, for å bidra til økt synlighet og en felles nasjonal ordning for norske lokale og regionale parker. Dette er en viktig prosess i seg selv fordi det gjør at de norske parkene og parkprosjektene ser nærmere på hva som er felles mål, kjerneverdier og den videre utviklingen av parker.

Dette utkastet er et resultat av de diskusjonene som er ført i Norske Parkers styre, som består av representanter fra de etablerte parkene, og i det utvidete utvalget, som inkluderte representanter fra de departementene som støtter nettverket. Utkastet er også basert på den erfaring og kompetanse som parkene har opparbeidet seg i forhold til parketablering og drift. Det er også hentet mye inspirasjon fra parksystemet i Sveits i denne prosessen.

Dette notatet er et felles utkast og forslag til verdigrunnlag, mål, kriteriesystem og godkjenningssprosess for lokale og regionale parker i Norge.

Verdigrunnlag for norske parker og parkprosjekt

Samarbeid og lokal forankring.

Parkene vil i sin struktur og virksomhet søke å være lokalt og regionalt forankret. Lag og organisasjoner, det offentlige og næringslivet skal søke et forpliktende og langsiktig samarbeide med grunnlag i en parkavtale/charter.

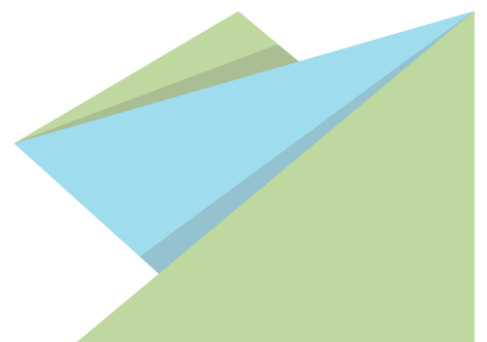
Verdsetting og ivaretagelse.

Parkene vil øke lokalsamfunnets verdsetting og ivaretagelse av natur- og kulturverdier, slik at disse bidrar til bred verdiskaping. Formidling, engasjement og deltakelse står sentralt i denne prosessen.

Bærekraftig verdiskaping.

Parkene har en bred og bærekraftig tilnærming til verdiskaping. Med forankring i den Europeiske landskapskonvensjonen vil parkene fremme:

- Økonomisk verdiskaping gjennom en bærekraftig foredling av lokale ressurser og en styrking av lokale produkter og tjenester.
- Miljømessig verdiskaping gjennom en landskapsforvaltning som sikrer skjøtsel av landskap slik at forandringer som forårsakes av sosiale, kulturelle, økonomiske og miljømessige prosesser styres og samordnes, med sikte på en bærekraftig utvikling (jf. landskapskonvensjonen).
- Sosial verdiskaping gjennom å styrke mobilisering, medvirkning, koordinering og langsiktighet i parkenes virksomhet (jf. landskapskonvensjonen).
- Kulturell verdiskaping gjennom å styrke kunnskapsoppbygging og formidling av landskap, lokalhistorie, kulturminner, natur/kulturverdier (jf. landskapskonvensjonen).

Formål og mål for lokale og regionale parker i Norge

Formål

Lokalparker og regionalparker, samt Norske Parker, har som formål å skape økt samarbeid om ivaretaking og videreutvikling av natur- og kulturverdier i definerte landskaps- og identitetsområder i Norge.

Økt samarbeid skal fremme en helhetlig tilnærming til en stedsutvikling, bygde- og næringsutvikling som styrker næringsmuligheter, stedlig attraktivitet og bolyst, samt levende lokalsamfunn i bygdene og i bynære områder.

Mål

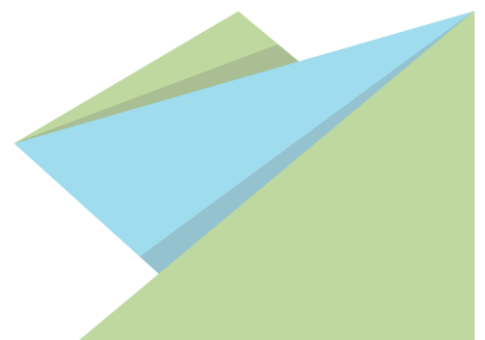
- Bidra til å skape samarbeidsplattformer mellom alle interesserte aktører i definerte landskaps- og identitetsområder
- Bidra til lokal medvirkning og verdsetting av natur og kulturverdier.
- Bidra til ivaretaking og videreutvikling av særpregede natur- og kulturverdier
- Bidra til bærekraftig verdiskaping, bygde- og stedsutvikling (jf 1.2).

Lokalparker og regionalparker kan utforme egendefinerte mål i tillegg til felles mål for parker.

Avgrensing av lokal og regional park

Definisjon av park

En dynamisk, langsiktig og forpliktende samarbeidsplattform for lokalsamfunn, myndigheter og næringsliv med en interesse for å ivareta og videreutvikle natur- og kulturverdier i et definert landskaps- og identitetsområde.

Lokalpark

En lokal park er et definert landskaps- og identitetsområde som i skala omfatter et grende- og bygdenivå. Det inkluderer deler, eller hele, området til en eller flere kommuner. En lokal park bruker navnet ”Landskapspark”, ”Lokalpark” eller ”Natur- og kulturpark”. Om en lokalpark inkluderer områder/objekter med verdensarv, kan navnet ”Verdsarvpark/Verdensarvpark” benyttes.

Regionalpark

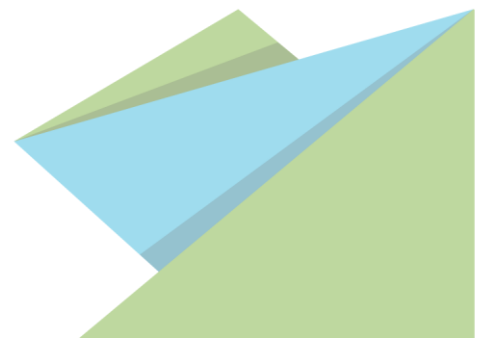
En regionalpark er et definert landskaps- og identitetsområde som inkluderer hele eller deler av området til flere kommuner. En regionalpark bruker navnet ”Natur- og kulturpark”, ”Regionalpark” eller ”Landskapspark”. Om en regionalpark inkluderer områder med verdensarv, kan navnet ”Verdsarvpark/Verdensarvpark” benyttes.

Kriteriesystem for lokale og regionale parker

Denne delen beskriver strukturen på det systemet som ligger til grunn for å etablere, drive og evaluere lokale og regionale parker.

Administrering og forvaltning av kriteriesystemet

Norske Parker eier kriteriene og kriteriesystemet for parker i Norge og utvikler og forvalter disse i samarbeid med offentlige myndigheter. Den endelige godkjenning skjer etter en anbefaling fra styret i Norske Parker.

Norske Parker representerer og fremmer interessene til etablerte parker og parkprosjekt, bidrar til informasjon og markedsføring, erfaringsutveksling og kompetanseutvikling, samt felles utviklingsprosjekt. Offentlige myndigheter bidrar med midler til parkenes felles organisasjon for at den skal kunne realisere sine oppgaver, oppfylle definerte samfunns mål og yte tjenester overfor etablerte parker og nye parkprosjekter.

Finansiering

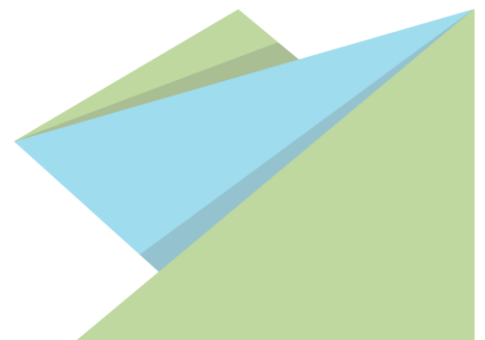
Finansiering av en lokal eller regional park kan gis når:

- en parkorganisasjon er etablert (Jf. 3.2) og muligheten for etablering og drift er synliggjort i henhold til godkjenningssprosess (Jf. 4.0) og kriteriene for lokale og regionale parker
- når de kommuner og regionale myndigheter parken berører, og eventuelt andre organisasjoner, deltar i medfinansieringen av etablering, drift og kvalitetsevalueringer av parken
- et parkprosjekt er godkjent av styret i Norske Parker.

Felles merkevare

Etter endelig godkjenning, kan Norske Parker gi retten til å bruke parkenes felles merkevare. Med dette følger nærmere bestemte retningslinjer for bruk av merkevaren.

Norske parker eier parkenes felles merkevare og beskytter og regulerer bruken av parkenes felles merkevare, samt andre produktmerkevarer som er aktuelle for lokale og regionale parker.

Søknadsprosess for finansiering og felles merkevare

Norske Parker godkjenner bruk av felles merkevare. Lokalparkprosjekter kan be om en tilpasset godkjenningssprosess.

Veiledning og bistand

Norske Parker yter bistand relatert til prosjektets omfang.

Evaluering

I en 10-årig driftsfase skal det gjennomføres årlige egevalueringer, samt gjennomføres 4-års og 10-års evalueringer gjennom et etablert rapporteringssystem i forhold til felles nasjonale og egendefinerte standarder.

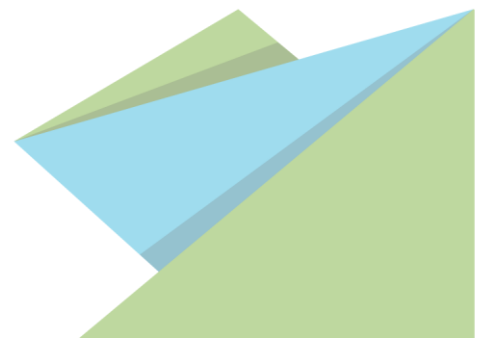
Kriterier for lokal og regionale parker

Landskap, natur- og kulturverdier

- a) Særpregede landskap, natur- og kulturverdier

Området til en lokal eller regional park kjennetegnes ved at det har særpregede natur- og kulturverdier. Disse kjerneverdiene utgjør en plattform i parken for både ivaretaging og/eller videreutvikling. Dette kan gjelde:

- Landskapets karakter
- Mangfoldige kulturuttrykk
- Kulturminner og kulturmiljøer
- Biologisk mangfold

- b) Ivaretaging og videreutvikling av landskaps, natur- og kulturverdier

Landskap, kulturmiljøer og kulturminner blir ivaretatt og videreutviklet med utgangspunkt i lokalt særpreg, kulturarv og byggeskikk. Dette gjøres med hensyn til mennesker som bor og lever i landskapet med mål om å øke bolyst og stedlig attraktivitet.

- c) Tilrettelegging for lokalbefolkning, besøkende og opplevelser.

I lokale og regionale parker er landskapet tilrettelagt for lokalbefolkning, besøkende og opplevelser (Jf. Landskapskonvensjonen).

- d) Kunnskap

I lokale og regionale parker skal kartlegging og planlegging i forhold til områdenes natur og kulturforhold bygges på god lokal kunnskap. (Jf. Landskapskonvensjonen).

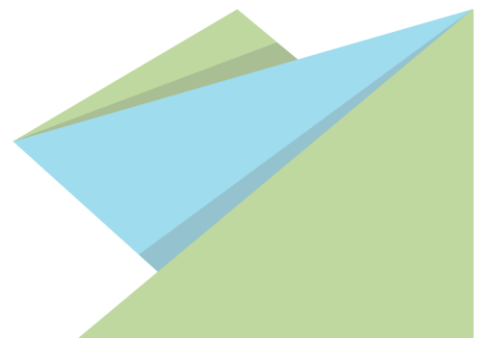
Organisering

- a) Organisasjonsform

En parkorganisasjon må ha en organisasjonsform som garanterer for kvalitet i etablering og drift av en park.

- b) Medvirkning

Parkorganisasjonen må sikre medvirkning fra lokale og regionale myndigheter, samt interesserte lag, organisasjoner og næringsaktører. Parkorganisasjonen bør:

- sikre styrerepresentasjon fra kommune og fylkeskommune, samt parkpartnere.
- etablere et partnerskapsprogram, hvor det inngås et gjensidig forpliktende partnerskap mellom parkorganisasjonen og parkpartnere
- etablere tematiske og/eller geografiske arbeidsgrupper som har en rådgivende funksjon i parkorganisasjonen

c) Parkavtale (charter)

Parkorganisasjonen, de aktuelle kommuner og fylkeskommuner skal utarbeide og implementere en parkavtale (charter) etter nærmere retningslinjer. Parkavtalen skal baseres på verdigrunnlaget og kriteriene for lokale og regionale parker, samt relateres til standarder for bærekraftig verdiskaping. Parkavtalen skal:

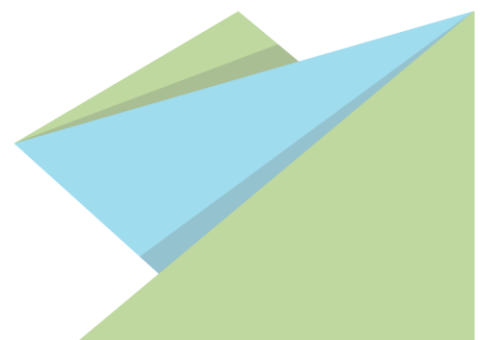
- gjelde for 10 år
- beskrive visjon, mål og strategier
- beskrive ivaretagelsen og videreutviklingen av landskap, natur og kulturverdier
- beskrive organisering, myndighet, ansvarsområder og arbeidsoppgaver
- beskrive økonomi

d) Parkplan

Parkorganisasjonen skal utvikle en parkplan, etter nærmere retningslinjer fra Norske Parker, samt årlige handlingsplaner. Parkplanen skal søkes å forankres i kommunale planer i henhold til plan- og bygningsloven. Parkplanen skal definere og beskrive parkens egne mål og indikatorer for måloppnåelse.

e) Parketablering

Prosessen med å etablere et parkprosjekt må være initiert lokalt og/eller regionalt. En arbeidsgruppe eller parkprosjekt kan ikke bruke mer enn 4 år på godkjenningsprosess for lokal eller regional park (Jf. 4.0). Norske Parker skal utfra tilgjengelige ressurser bistå lokale og regionale arbeidsgrupper for park med veiledning og assistanse i godkjenningsprosessen. En mulighetsstudie vil avgjøre fortsatt bistand fra parkenes felles organisasjon. Et parkprosjekt har en arbeids/styringsgruppe for park. En park-

kandidat er i et for- og hovedprosjekt hvor det arbeides med parkplan og parkavtale, samt søknad til Norske Parker.

f) Arbeidsgruppe for park

En arbeidsgruppe må bestå av lokale og regionale myndigheter, samt interesserte lag, organisasjoner og næringsaktører.

g) Samarbeid

Lokale og regionale parker tar ansvar for egen utvikling i samarbeid med myndighetene. Spørsmål som involverer interessene til flere parker koordineres i parkenes felles organisasjon.

h) Utestengelse

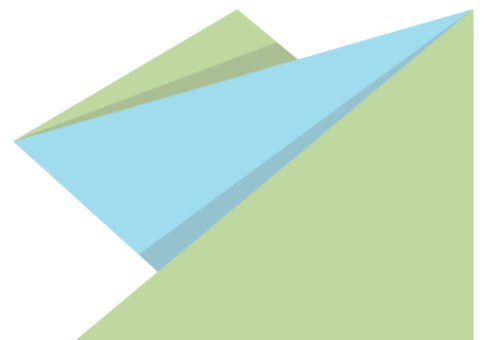
Arbeidsgrupper, parkprosjekter eller parker kan utestenges av Norske Parker og miste retten til veiledning og felles merkevare om de agerer i strid med verdigrunnet og kriteriene for lokale og regionale parker.

Lokal forankring og identitet

a) Initiering av park

Lokale og regionale parker er initiert lokalt og/eller interkommunalt og eventuelt i samarbeid med regional forvaltning.

b) Lokalt og regionalt parksamarbeid

Lokale parker kan etablere en regionalpark i et definert landskaps- og identitetsområde. En regionalpark kan støtte etablering av lokale parker.

c) Lokal identitet, engasjement og mobilisering

Lokalt engasjement og mobilisering skal støttes i planlegging og forvaltning av lokale og regionale parker. Landskapet utgjør et grunnleggende element i forhold til å skape lokal og regional identitet og er en viktig faktor for folks livskvalitet (Jf. Landskapskonvensjonen).

Verdiskaping og bærekraft

a) Bærekraftig næringsutvikling

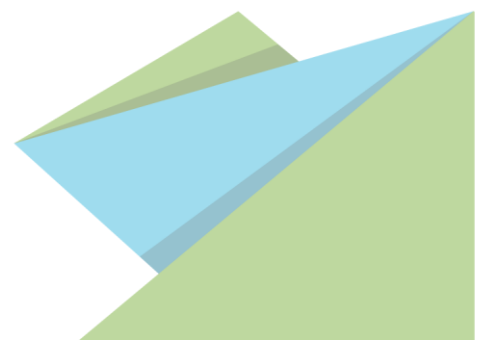
Parkene støtter bærekraftig næringsutvikling med utgangspunkt i stedets ressurser.

b) Bærekraftig reiselivsutvikling

Bærekraftig, og utvikling av helhetlige reiselivsprodukt, er ledende prinsipp for parkenes utvikling av reiseliv og annen besøksnæring i lokale og regionale parker.

c) Lokale produkter

Parkene skal fremme utvikling, salg og omsetning av lokale og tradisjonelle produkt og matvarer.

d) Kvalitetsstandarder

Parkene skal utvikle egne kvalitetsstandarder for produkter og tjenester, i tillegg til de som gjelder for lokale og regionale parker.

e) Merkevarer

Lokal historie, særpreg og egenart er en del av merkevaren til lokale og regionale parker

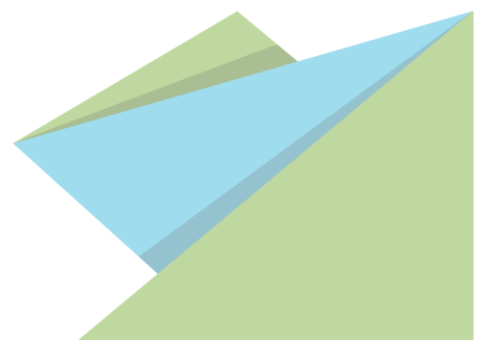
Verdsetting, formidling og vertskap

a) Økt verdsetting og formidling

Lokale og regionale parker arbeider for økt verdsetting av landskap og miljø, samt formidling av natur- og kulturarv (Jf. Landskapskonvensjonen).

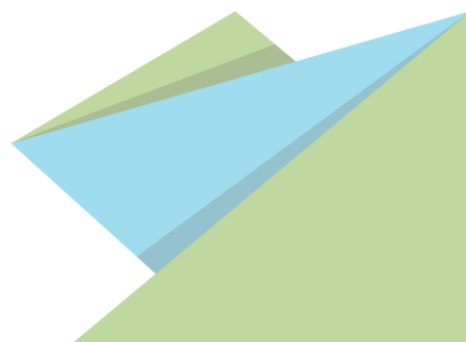
b) Vertskap

Parkene arbeider for å utvikle en vertskapskultur som sikrer en god kommunikasjon mellom lokalsamfunnet og besøkende.

Godkjenningsprosess for lokale og regionale parker i Norske Parker

Godkjenningsprosess		
<p>1. Mobiliseringsfase og mulighetsstudie (forstudie)</p> <p>En mulighetsstudie utarbeides etter nærmere retningslinjer. Prosjektet mottar veiledning fra Norske Parker. Mulighetsstudien inkluderer bl.a. følgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Definering av parkområdet -Bakgrunn for prosjektet -Natur og kulturverdier gjennom en landskapsanalyse -Sosioøkonomisk situasjon -Sentrale aktører og org. -Arealplanlegging i forhold til området -Markedssituasjon for produkter og opplevelser -SWOT analyse -Evaluering av lokal deltagelse -Busjett og finansiering <p>Mål: Sikre lokal mobilisering og bevisstgjøring i parkprosjektet.</p> <p>Produkt: Grunnleggende informasjon og lokal mobilisering. Søknad til Norske Parker om park-kandidatstatus.</p>	<p>2. Park-kandidat og prosjektfase (forprosjekt)</p> <p>En parkplan utformes, samt strategier for det videre arbeidet. Felles mål for parker og egne mål utvikles.</p> <p>Mål: Produsere en parkplan</p> <p>Produkt: Parkplan som grunnlag for en parkavtale.</p>	<p>3. Park-kandidat og etableringsfase (hovedprosjekt)</p> <p>Videreutviklingen av parkavtalen (charteret) og parkorganisasjonen, samt implementering av de første tiltakene.</p> <p>Mål: Produsere en parkavtale og etablere parkorganisasjonen. Søke om godkjenning fra Norske Parker.</p> <p>Produkt: Parkavtalen for parken og en søknad om godkjenning til Norske Parker. Søknaden må inneholde:</p> <ul style="list-style-type: none"> a)en beskrivelse av det arbeid som ligger til grunn for å etablere en lokal eller regional park etter nærmere retningslinjer fra parkenes felles organisasjon b)dokument som bekrefter organiseringsform og finansiering c)en parkavtale (charter) <p>en parkplan, inkl. en årlig handlingsplan, som retter seg etter kriteriene for lokale og regionale parker</p>

<p>4. Etablert park. Driftsfase</p> <p>Parken er godkjent av Norske Parker og har fått rett til å bruke parkenes felles merkevare. En 10 års driftsfase begynner. I denne perioden skal målene definert i parkavtalen og parkplanen oppfylles.</p> <p>Mål: Å implementere parkavtalen</p> <p>Produkt: Rapportering</p>	<p>5. Evaluering</p> <p>Evaluering etter 4 og 10 års drift. Før den 10-årige driftsfasen er over startes en ekstern evaluering av parkorganisasjon og dens aktiviteter i forhold til bærekraftig verdiskaping. Denne legger grunnlaget for en revidering av parkavtalen, finansiering og videreføring av retten til å bruke den nasjonale merkevaren.</p> <p>Mål: Evaluering og revidering av parkavtale.</p> <p>Produkt: Evaluering. Ny parkavtale.</p>	
---	---	--

